

DIN INGÅNG TILL ENTREPRENÖRSKAP
INNOVATION OCH SMÅFÖRETAGANDE

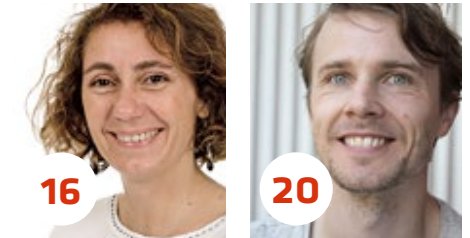
4 | 2016

entree

INTERNATIONALISERING

EXTERN KUNSKAP SNABBAR
PÅ UTLANDSSATSNING

»Mikrofinansiering riskerar
förlänga fattigdom«

14 »Internationaliseringen börjar där du sitter«

entre

är din ingång till forskningsfältet entreprenörskap, innovation och småföretagande. Tidningen fungerar som en länk mellan forskare och alla som intresserar sig för entreprenörskapsfrågor. Entré ges ut av Esbri, med stöd från Tillväxtverket och Vinnova. Den kommer ut med fyra nummer per år. Prenumerationen är kostnadsfri. Vill du adressändra, anmäla en ny prenumerant eller tipsa om forskning? Kontakta oss.

ADRESS Esbri, Saltmätargatan 9, 113 59 Stockholm
Tel: 08-458 78 00 entre@esbri.se www.esbri.se

ANSVARIG UTGIVARE Magnus Aronsson
REDAKTÖRER Jonas Gustafsson [JC], Åse Karlén [AK]
UPPLAGA 18 000 ex
ISSN 1650-1691

SKRIBENTER Hanna Andersson, Anna-Karin Florén, Maria Linde [ML]
TIDNINGSDISIGN BrunzellDesign.com
TRYCK Strokirk-Landströms AB

Redaktionen ansvarar ej för obeställt material. Citera oss gärna men ange källan.

arbetar främst med att sprida forskningsbaserad kunskap om entreprenörskap, innovation och småföretagande till olika aktörer: forskare, företagare, politiker, finansierare, studenter, policyfolk och rådgivare. Syftet är att på bred front öka förståelsen för hur innovationskraft och företagande hänger samman med hållbar tillväxt. Kunskapspridningen sker bland annat genom tidningen Entré, nyhetsbrevet e-Entré, föreläsningsserien Estrad och webbplatsen www.esbri.se

Esbri grundades 1997 av entreprenören och uppfinnaren Leif Lundblad, med den övergripande målsättningen att stimulera entreprenörskap i Sverige. Verksamheten bedrivs i stiftelseform och är icke-vinstdrivande. Esbri är oberoende av politiska och religiösa intressen.

Läs mer på www.esbri.se

04 »Många som har emigrerat hamnar mellan sina två länder«

Quang Evansluongs forskning visar att företagande är en bra väg till en snabbare integrationsprocess.

06 Rädslor på jobbet hämmar kreativiteten

Nina Svensson har disputerat i psykologi vid Karlstads universitet.

08 Mikrofinansiering riskerar förlänga fattigdom

10 Västvärldens inkubatorer svåra att exportera

Kristina Henricson Briggs har undersökt inkubatorsatsningar i Uganda och Tanzania.

12 Internationella företag kan lära mycket av andra

16 »Ekonomisk kris kan föda nya tillväxtmodeller«

Professor Cristina Chaminade är född och uppvuxen i Palma, Mallorca. Sedan 12 år bor hon i Lund och forskar om bland annat globala innovationsnätverk.

20 Oklart resultat av offentlig satsning på innovation

24 »Banbrytande forskning kräver långsiktighet«

Farshid Jalalvand, mikrobiolog vid Köpenhamns universitet, har skrivit Åsikten.

Vi gillar nära!
Läs mer på sid 19

ALLTID I ENTRÉ

03 Ledaren	21 Esbrinytt	22 Boktips
16 Porträttet	22 Personnytt	24 Åsikten

Vd **Victor Mfinanga** och operativa chefen **Florent Nguma** på Shambani Milk i Morogoro och Dar es-Salaam, visar nya mjölkförpackningar för **Pontus Engström** och **Trond Randøy** på MTI Investment.

Mikrofinansiering riskerar förlänga fattigdom

TEXT MARIA LINDE BILD MTI INVESTMENT

Mikrolån till de allra fattigaste människorna i utvecklingsländer ger dem lite mer pengar för stunden, men ingen tillväxt över tiden. Håvstångseffekten uteblir, hävdar forskaren och investeraren Pontus Engström. Hans råd är att i stället investera i de små och medelstora företagen som kan skapa jobb.

2006 FICK MUHAMMAD YUNUS ta emot Nobels fredspris för sitt arbete med mikrofinansiering som fattigdomsbekämpning. "Det är ett program för att sätta hemlöshet och fattigdom på museum", sa han, och miljontals fattiga har tack vare systemet fått ett bättre liv. Men är det verkligen den frälsning som Yunus gav löfte om?

För sex år sedan var Pontus Engström

beredd att tro det. Då var han ekonomichef för Svenska Missionskyrkan, som hade investerat i mikrofinansiering i utvecklingsländer. Länder där 80 procent av befolkningen verkar inom den så kallade informella ekonomin, där de varken betalar skatt, gör bokslut eller har några anställningskontrakt. 2010 var Engström på jobbresa i Tanzania och förstod snabbt att många såg systemet som den enda lösningen på fattigdom.

– Men jag träffade även investerare som inte nöjde sig med två procents avkastning när de satsade på mikrofinansiering, i stället för en marknadsmässig avkastning på fem procent. Alla köpte inte att den sociala avkastningen också är värd något. Jag såg en tydlig konflikt.

Pontus Engström funderade på hur man kan

lösa konflikten och ställde sig frågor som: Vore det inte bra om investerarna fick en marknadsmässig avkastning? Skulle inte ännu fler fattiga få hjälp då? Hur skulle en sådan lösning kunna se ut?

– Men först var jag tvungen att ta reda på om mikrofinansiering fungerar eller inte – och varför.

DET VAR SÅ HANS avhandling *The role of finance and microentrepreneurship in the informal economy* blev till. Den är framlagd vid Handelshögskolan, Agder universitet i Norge, som är ett av Nordens ledande lärosäten på forskning om mikrofinansiering. Engström och två masterstudenter från NTNU i Trondheim samlade in data i Ecuador under nio

månader. Gruppen samarbetade med Banco D-Miro, ett av Sydamerikas mest respekterade mikrofinansieringsinstitut. De hade efterfrågat underlag för internutveckling och det var så Pontus Engström kom med i bilden. Institutet hade vid undersökningens början 40 000 kunder i de fattigaste provinserna längs kusten och i storstaden Guayaquil.

– Först träffade vi och intervjuade olika typer av människor som tillhörde målgruppen mikro-företagare. De fick fritt berättat sina historier, som sedan blev underlag för 750 telefonintervjuer. 60 frågor ställdes under 20 minuter, förklarar han.

Studien visar att lån till de allra minsta företagen ger lite mer pengar i plånboken för den enskilda företagaren. Pengarna spenderas ofta på husrenovering eller utbildning.

– Det är bra med mer pengar förstås, men lånen bidrar inte till att de minsta företagen växer.

Men måste alla företag växa? Är det inte bra att ett lån skapar ett drägligare liv för en enskild individ eller en familj?

– Jo, visst är det bra. Men avhandlingen visar att det finns en motverkande faktor. Ett lån till de allra minsta mikro-företagen kan innebära mindre intäkter, medan det för det lite större mikro-företaget innebär mer. Med andra ord verkar finansiering av större företag ge mer effekt. Ändå är antalet små och medelstora företag, framför allt i Afrika, alldeles för få. Det kallas *the missing middle* och hjälporganisationer och investerare har förbisett kategorin.

Innebär det att mikrolån förlänger fattigdom i utvecklingsländer?

– Ja, eftersom mikrolånen riskerar att permanenta en osund företagsstruktur. De allra minsta mikro-företagarna får aldrig hävstångseffekten, som är grunden till varför man har satsat mycket på att finansiera mikro-företag. Man behöver skapa fler jobb och därför bör investerarna i stället lägga krutet på små och medelstora företag.

Kommer de allra fattigaste människorna att få jobb i de företagen? Riskerar de inte att stå utan både lån och anställning, vilket kanske skulle innebära ökade klyftor i samhället?

– De kan absolut få jobb i små och medelstora företag, om vi omfördelar resurser till den här kategorin företag. Vi måste lämna bilden av att alla vill vara entreprenörer. De flesta ser sig inte som entreprenörer, den ekonomiska kunskapen är dessutom väldigt låg hos mikro-företagarna. Många förstår inte att det är en business de driver. De vill bara ha ett jobb.

Enligt Världsbanken behöver utvecklingsländerna skapa sex hundra miljoner jobb under de närmaste 15 åren. Avhandlingen visar att mikro-företagen inte kommer att bidra med särskilt många av de jobben, eftersom de sällan eller aldrig växer. Sedan några år tillbaka driver Engström, tillsammans med sin handledare och två tanzanier, investmentbolaget MTI Investment. Det är en av de första investerarna som

– Vi måste sluta tänka bistånd och i stället tänka ekonomisk tillväxt och utveckling. Kortsiktigt tänk förlänger fattigdomen, säger **Pontus Engström**, som tror på aktörerna inom mikro-finansiering men hävdar att metoden behöver kompletteras med ett större fokus på små och medelstora företag.

riktar in sig på små och medelstora företag i Tanzania. Bolaget har investerat i fem verksamheter i landet inom områdena kosmetika, sophantering, mejeri, köttproduktion och stålkonstruktion. De förvaltar också en sjätte verksamhet, ledande inom utsäde, i Uganda. Totalt sysselsätter verksamheterna över 500 personer.

– I Sverige har Volvo inte bara skapat jobb till de anställda. Mängder med underleverantörer och andra verksamheter har skapats för Volvos räkning, och på så vis mängder med jobb runt omkring. Just det försöker vi göra i Afrika nu, säger Pontus Engström.

Och han menar att det är bråttom att ändra investerarnas fokus.

– Ju mer formaliserade aktörerna inom mikro-finans blir, desto mer rigida och svårupplösliga blir systemen.

DET ÄR TIO ÅR SEDAN Muhammad Yunus fick Nobelpriset, men enligt Engström är det först de senaste två åren som de stora investeringshajarna har fått upp ögonen för mikrofinansiering. Det som Pontus Engström vänder sig emot, är att det är så stora summor sammantaget som lånas ut till människor med låg ekonomisk kunskap.

– Trots all ekonomisk forskning och kunskap är det som att snöbollen redan har satts i rullning. Intresset för mikrofinans i utvecklingsländer är större än någonsin. Mikro-företagarna är visserligen bra på att betala tillbaka sina lån, men företagen växer alltså inte.

Det finns en ökad mängd verksamheter i världen som inte bara sysslar med mikro-finansiering, utan som också sneglar på små och medelstora företag i utvecklingsländer.

Men i begränsad utsträckning. Ännu fler verksamheter – som statliga, svenska Swedfund eller norska Norfund – investerar primärt i utvecklingsländernas allra största företag. Med god avkastning. Och modellerna för mikro-finansiering och investering i stora företag är etablerade och fungerar bra.

– Men det saknas modeller för relationen mellan investerare och små och medelstora företag i länder som Ecuador, Tanzania och Indien. Hur ska det gå till? Det är en stor lucka att fylla.

Om du blev tillfrågad att ge policyrekommendationer i Tanzania eller Ecuador, hur skulle de låta?

– Först och främst måste de juridiska systemen säkras, kontrakt ska kunna hållas. Korruptionen är utbredd och många saker tar därför för lång tid. Sedan måste utbildningssystemet förbättras radikalt. I dag är det rationellt att sluta skolan tidigt, du tjänar mer pengar på det. I Ecuador är utbildningssystemet faktiskt på gång att bli bättre. Men all utbildning kan inte förväntas ske i skolorna, utan bör också ske i små och medelstora företag. Som det knappt finns några av i dag...

Engström har flyttat tillbaka till Stockholm för att driva MTI Investment och forska vidare på Handelshögskolan. Han ska undersöka relationen mellan investerare och företagare.

– När jag investerar i ett företag är det ofta en investering i personen som driver företaget. Jag vill undersöka vad det är i en person som är avgörande för att investerare väljer att investera. Är det kompetens? IQ? Och hur förändras tilliten mellan investerare och entreprenör över tid?

KONTAKTA pontus.engstrom@hhs.se

NÅGRA DEFINITIONER

Mikro-företag i den informella sektorn har 0–10 personer som hjälper till i verksamheten. Mikro-företagens finansiella utveckling mäter Pontus Engström som ROA (*return on assets*, avkastning på totalt kapital), vinst och omsättningstillväxt.

Enligt Världsbankens definition av småföretag i utvecklade länder har de 0–50 anställda, med upp till 3 miljoner dollar i totala tillgångar och försäljning. Medelstora företag har 50–300 anställda, med upp till 15 miljoner dollar i totala tillgångar och försäljning.

Antalet anställda kan vara betydligt fler i små och medelstora företag i utvecklingsländer i Afrika, men med betydligt mindre balansräkning.